

B.Com. Part-I (Semester-I) Examination
(Optional Languages)
SANSKRIT (Compulsory)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :— Write answers in the medium offered.

सूचना :— उत्तरे स्वीकृत माध्यमातून लिहावीत.

सूचना :— उत्तर स्वीकृत माध्यम में लिखिए।

1. (अ) Translate any **ONE** of the following :—

10

खालीलपैकी कोणत्याही एका परिच्छेदाचे भाषांतर करा :—

निम्नलिखित में से किसी एक परिच्छेद का अनुवाद कीजिए :—

- (i) तत्र सर्वेषां धर्माणां प्रतिनिधयः निमन्त्रिताः आसन् । समेलनार्थं हिंदूनां प्रतिनिधित्वेन स्वामिभिः गन्तव्यम् इति सर्वेषां मनीषितम् । अन्ततः सर्वधर्मपरिषदः प्रारंभदिनः उदितः । जगति विद्यमानानां विविधानां धर्मविचारान् श्रोतुं आगतैः जनैः सभागृहं परिपूरितम् आसीत् । व्यासपीठे नैके वक्तारः उपविष्टाः स्वस्वधर्माणां श्रेष्ठत्वं प्रतिपादयितुम् ।
- (ii) अथैकदा कृष्णचतुर्दश्यां रात्रौ राजा सकलं क्रन्दनध्वनिम् अशृणोत् । शुद्रकः पृच्छति 'कः कोऽत्र द्वारि ?' तेनोक्तम् 'देव, अहं वीरवरः ।' राजा वदति - 'क्रन्दनानुसरणं क्रियाताम् ।' वीरवरः 'यथाज्ञापयति देवः' इत्युक्त्वा चलितः । राजा च चिन्तितम् - 'नैतदुचितम् । अयमेकाकी राजपुत्रो मया सूचिभेदे तमसि प्रेरितः तदनु गत्वा किमेनदिति निरूपयामि ।'

(ब) Summarize the lesson 'सर्वधर्मपरिषदि विवेकानन्दः'.

6

'सर्वधर्मपरिषदि विवेकानन्दः' या पाठाचा सारांश लिहा.

'सर्वधर्मपरिषदि विवेकानन्दः' इस पाठ का सारांश लिखिए।

OR/किंवा/अथवा

Characterize the role of वीरवर of the lesson 'स्वामिभक्तिः'.

'स्वामिभक्तिः' या पाठाच्या आधारे वीरवराचे स्वभावचित्रण करा.

'स्वामिभक्तिः' इस पाठ के आधार पर वीरवर का स्वभाव चित्रण कीजिए।

2. (अ) Translate any **ONE** of the following :—

10

खालीलपैकी कोणत्याही एका परिच्छेदाचे भाषांतर करा :—

निम्नलिखित में से किसी एक परिच्छेद का अनुवाद कीजिए :—

- (i) भरतः — कस्य नु खलु दैवतस्य स्थानं भविष्यति । नेह किञ्चित् प्रहरणं ध्वजो वा बहिर्षिचह दृश्यते । भवतु प्रविश्य ज्ञास्ये । (प्रविश्यावलोक्य) अहो क्रियामाधुर्यं पाषाणानाम् । अहो भाव आकृतीनाम् ।
- देवकुलिकः — (प्रविश्य) मा दैवतशङ्कया । क्षत्रिया ह्यत्रभवन्तः
- भरतः — एवम् । क्षत्रिया ह्यत्रभवन्तः । अथ के नामत्रभवन्तः ।
- देवकुलिकः — इक्ष्वाकवः ।
- भरतः — (सहर्षम्) इक्ष्वाकव इति । एते तेऽयोध्याभर्तारः । भोः । यदृच्छ्या खलु मया महत् फलमासादितम् । अभिधीयतां कस्तावदत्रभवान् ।

- (ii) मिथ्यामाहात्म्यगद्गिर्भराश्च न प्रणमन्ति देवताभ्यः, न पूजयन्ति पण्डितान्, न मानयन्ति मान्यान्, नाभ्युतिष्ठन्ति गुरुन्, जरावैक्लव्यप्रतपितनिति पश्यन्ति बृद्धोपदेशनम्, आत्मप्रज्ञापरिभव इत्यसूयन्ति सचिवोपदेशाय, कुप्यन्ति हितवादिने ।

(ब) Narrate the reactions of Bharat after getting the death news of Dasharath. 6

दशरथाच्या मृत्युची बातमी समजल्या नंतर भरताने कोणती प्रतिक्रिया दिली ?
दशरथ की मृत्यू की खबर सुनने के बाद भरत की प्रतिक्रिया का वर्णन कीजिए।

OR/किंवा/अथवा

Summarize the lesson 'लक्ष्मीपद'.

'लक्ष्मीपदः' या पाठाचा सारांश लिहा.

'लक्ष्मीपदः' इस पाठ का सारांश लिखिये।

3. (अ) Translate any **ONE** of the following :— 10

खालीलपैकी कोणत्याही एका पद्य उक्तान्याचे भाषांतर करा :—

निम्नलिखित में से किसी एक पद्य का अनुवाद कीजिए :—

(i) तस्मादसक्तः सततं कार्यं कर्म समाचार ।

असक्तो ह्याचरन्कर्म परमाप्नोति पुण्यम् ।।

यद्यदाचरति श्रेष्ठस्तत्तदेवेतरो जनः ।

स यत्प्रमाणं कुरुते लोकस्तादनुवर्तते ।।

(ii) धिगस्तु तृष्णातरलं भवन्मनः

समीक्ष्य पक्षान्मम हेमजन्मनः ।

तवाऽर्णवस्येव तुषारशीकरै-

भवेदमीभिः कमलोदयः कियान् ?

न केवलं प्राणिवधो वधो मम

त्वदाक्षणाद्विश्वसेताऽन्तरात्मनः ।

विगर्हितं धर्मधनैर्निबहणे

विशिष्य विश्वासजुषां द्विषामपि ।।

(ब) Justify the importance of 'कर्मयोग' on the modern life style. 6

'कर्मयोगा'चे आधुनिक काळातील महत्व स्पष्ट करा.

'कर्मयोगः' का आधुनिक जीवनशैली पर महत्त्व स्पष्ट कीजिये।

OR/किंवा/अथवा

Sketch the character of family devoted हंस.

कुटुंबवत्सल हंसाचे स्वभावचित्रण करा

कुटुंबवत्सल हंस का स्वभावचित्रण कीजिये।

4. (अ) Translate any **ONE** of the following :—

10

खालीलपैकी कोणत्याही एका पद्य उताऱ्याचे अनुवाद करा :—

निम्नलिखित में से किसी एक पद्य का अनुवाद कीजिए :—

(i) अमुं पुरः पश्यसि देवदारुं
पुत्रीकृतोऽसौ वृषभध्वजेन ।
यो हेमकुम्भस्तननिःसृतानां
स्कन्दस्य मातुः पयसां रसजः ॥
कण्डूयमानेन कटं कदाचिद्व—
न्यद्विपेनोन्मथिता त्वगस्य ।
अथैनमद्रेस्तनया शुशोच
सेनान्यमालीढमिवासुरास्त्रैः ॥

(ii) वनानि दहनो वहनेः सरणा भवति मारुतः ।
स एव दीपनाशाय कृशे कस्यास्ति सौहृदम् ।
यस्य नास्ति स्वयं प्रजा शास्त्रं तस्य करोति किम् ।
लोचनाभ्या विहीनस्य दर्पणः किं करिष्यति ॥

(ब) Summarize the lesson 'दिलीपसिंहसंवादः'.

6

'दिलीपसिंहसंवादः' या पाठाचा सारांश लिहा.

'दिलीपसिंहसंवादः' इस पाठ का सारांश लिखिये ।

OR/किंवा/अथवा

Write the importance of संस्कृत सुभाषितs.

संस्कृत सुभाषितांचे महत्व स्पष्ट करा.

संस्कृत सुभाषितों का महत्व स्पष्ट कीजिये ।

5. Choose the correct (any **SIXTEEN**) :—

16

योग्य पर्याय निवडा (कोणत्याही सोळा) :—

योग्य पर्याय चुनिये (कोई भी सोलह) :—

(1) माहेश्वरसूत्रे किती आहेत ?

(अ) 10

(ब) 14

(क) 24

(ड) 40

(2) 'लघुसिद्धान्तकौमुदी' ही कोणाची रचना आहे ?

(अ) कात्यायन

(ब) वरदराज

(क) भट्टोजिदीक्षित

(ड) पतञ्जली

(3) अष्टाध्यायीतील प्रथमसूत्र कोणते ?

(अ) वृद्धिरादैच्

(ब) वृद्धिरेचि

(क) हलन्त्यम्

(ड) यापैकी नाही

- (4) अष्टाध्यायीतील प्रत्येक अध्यायात किती पाद आहेत ?
 (अ) 2 (ब) 3
 (क) 4 (ड) 5
- (5) उदात्त, अनुदात्त व स्वरित या कोणाच्या संज्ञा आहेत ?
 (अ) हल् (ब) अच्
 (क) यण् (ड) हश्
- (6) 'लोप' ही संज्ञा कोणत्या सूत्राने होते ?
 (अ) तस्य लोपः (ब) अदर्शनं लोपः
 (क) प्रसक्तस्य लोपः (ड) यापैकी नाही
- (7) पुढीलपैकी कोणते संज्ञा सूत्र आहे ?
 (अ) हलन्त्यम् (ब) तस्य लोपः
 (क) इकोऽणचि (ड) वृद्धिरेचि
- (8) माहेश्वरसूत्रांमध्ये मूळस्वर असणारे वर्ण किती ?
 (अ) 4 (ब) 5
 (क) 6 (ड) 7
- (9) विसर्गचि उच्चारण स्थान कोणते ?
 (अ) कण्ठ (ब) तालु
 (क) मूर्ध्ना (ड) दन्त
- (10) खालीलपैकी कोणत्या वर्णचि उच्चारण स्थान मूर्ध्ना आहे ?
 (अ) ख (ब) फ
 (क) छ (ड) ठ
- (11) ह्रस्व, दीर्घ व प्लुत ही विभागणी कोणत्या घटकावर अवलंबून आहे ?
 (अ) स्वर (ब) काल
 (क) स्थान (ड) प्रयत्न
- (12) आभ्यन्तर प्रयत्नांची संख्या किती ?
 (अ) 3 (ब) 5
 (क) 11 (ड) 18
- (13) 'उदित' हि संज्ञा कोणाची आहे ?
 (अ) कु (ब) चु
 (क) पु (ड) वरील सर्व
- (14) स्पर्श वर्णामध्ये कोणत्या वर्णाचा समावेश होतो ?
 (अ) अ (ब) ण
 (क) ञ् (ड) च

(15) 'य' या वर्णाचा प्रयत्न कोणता ?

(अ) स्पृष्ट

(ब) ईषत्स्पृष्ट

(क) ईषत्त्वित

(ड) वित्त

(16) सूत्रांचे प्रकार किती ?

(अ) 1

(ब) 6

(क) 3

(ड) 8

(17) 'र' प्रत्याहारात किती वर्ण येतात ?

(अ) 2

(ब) 1

(क) 4

(ड) 6

(18) उपसर्गांची संख्या किती ?

(अ) 24

(ब) 22

(क) 14

(ड) 30

(19) अवसान म्हणजे काय ?

(अ) विराम

(ब) संयोग

(क) गुण

(ड) वृद्धि

(20) स्वरांचे ग्रहण कोणता प्रत्याहारात होते ?

(अ) अण्

(ब) इक्

(क) अच्

(ड) हल्

